

AVGUST PAVEL: PREKMURSKA SLOVENSKA SLOVNICA. VEND NYELVTAN. Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti (Zora; 100). 474 str.

Konec leta 2013 je v mednarodni knjižni zbirki Zora (Zora 100, urednik Marko Jesenšek) izšel dolgo čakajoč in težko pričakovan slovenski prevod prve znanstvene slovnice prekmurskega jezika *Prekmurska slovenska slovnica* Avgusta Pavla (prevod tipkopisa iz leta 1942), s katero je bil prekmurski knjižni jezik prvič normiran in predpisan.¹ Prvi prekmurski znanstvenik in jezikoslovec Avgust Pavel (1886–1946) je s svojo slovnico *Vend nyelvtan* (v slov. *Prekmurska slovenska slovnica*) postavil jezikovni spomenik in temelj za ohranitev prekmurskega jezika. V madžarskem jeziku pisana slovnica je na prevod v slovenščino vztrajno čakala več kot sedem desetletij, dejstvo pa je, da je žal že nastala prepozno – za normiranje prekmurskega knjižnega jezika bi jo namreč potrebovali že bistveno prej pred njenim nastankom, že v času Štefana Küzmiča, da bi lahko bil prekmurski knjižni jezik normiran že ob svojem nastanku (1771). Slovnica je nastala »v neugodnem času, lahko bi rekli, da je zapoznelo dejanje v razvoju prekmurskega jezika« (Bajzek Lukač 2013: 381) oz. »časovno ni bila več aktualna« (Bajzek Lukač 1999: 175). Avgust Pavel je svojo slovnico napisal – v luči takratnih jezikovnih razmer – šele, v luči današnjega pre-

voda v slovenski jezik pa že leta 1942, in sicer v madžarskem jeziku – rokopis ima naslov *Vend nyelvtan*, tipkopisu pa je na začetku dodan še rokopisni list z naslovom *Vend (hazai szloven) nyelvtan* (z letnico 1951). Prav po naslovu tega tipkopisu dodanega rokopisnega lista iz leta 1951 je nastal poslovenjen naslov *Prekmurska slovenska slovnica*. Zahteven in težek prevod v sodobni slovenski knjižni jezik je opravila Marija Bajzek Lukač. Prevajala je po tipkopisu, ki ga je primerjala tudi z rokopisom. Ohranjeni sta namreč obe različici Pavlove slovnice: rokopis se nahaja v Pavlovi spominski sobi na Katedri za slavistiko Univerzitetnega središča Savaria v Sombotelu, tipkopis pa hrani Muzej Savaria v Sombotelu.

Leta 1941 je takratna šolska uprava v Murski Soboti naročila vendsko slovnico za madžarske učitelje, ki so poučevali v Prekmurju in niso poznali prekmurskega jezika. Leta 1942 je obsežno znanstveno slovnico prekmurskega slovenskega jezika, ki jo je pripravljala dolga leta, predložil Avgust Pavel. Odločil se je »za opis živega prekmurskega jezika, ki se je v tistem času uporabljal v Prekmurju, torej jezik, ki se je v času dvaindvajsetletnega sožitja z osrednjim slovenskim jezikom oplemenitil z besedami slovenskega knjižnega jezika« (Bajzek Lukač 2013: 389). Pavlova slovnica (1942) je pisana v madžarskem črkopisu in v dveh jezikih – slovnična pravila so pisana v madžarščini, ponašjalno gradivo pa v slovenščini (oz. prekmurščini); tudi strokovna termi-

¹ V 19. stoletju so v knjižni prekmurščini sicer izšle tri slovnice, vendar madžarskega jezika, ki pa pomenijo začetek in oblikovanje prekmurske jezikoslovne terminologije: Košičev *Kratki navuk vogrskoga jezika za začetnike* iz leta 1833, Kardošev *Navod na vogrski jezik* iz leta 1871 in Agustičev *Navuk vogrskoga jezika za začetnike* iz leta 1876 (Ulčnik 2009: 28–29, Jesenšek 2013a: 220, 230). Poleg teh je obstajalo tudi nekaj rokopisnih prekmurskih slovnice.

nologija je dvojezična (ponekod celo trojezična: madžarska, prekmurska, ki je prilagojena knjižni slovenski, in latinska). Tudi knjižna izdaja Pavlove slovnice (2013) je dvojezična, toda na drugačen način – na sodih straneh je izvirno besedilo v madžarščini s slovenskim ponazarjalnim gradivom (kopije tipkopisa), na lihih straneh pa slovenski prevod. V knjižni izdaji slovnice je številčenje dvojno: zgoraj na sredini izvirnika in prevoda so številke strani kot v Pavlovem tipkopisu (178 strani), desno spodaj pa tekoče za tiskano izdajo slovnice (za izvirni in prevedeni del skupaj, 375 strani). Skupaj z Dodatkom ima knjiga 474 strani.

Pavlova slovnica je po zgradbi podobna Breznikovi *Slovenski slovnici za srednje šole* (1934). Obsega dve krajši uvodni poglavji (*Predgovor* ter *Narod in jezik. Narečja*) ter štiri večja poglavja: I. *Glasoslovje* (Glászoszlôvje), II. *Oblikoslovje* (Oblikoszlôvje), III. *Besedoslovje* (Beszédoszlôvje) in IV. *Skladnja* (Sztávkoszlôvje). Knjižna (slovenska) izdaja (2013) poleg Pavlovega tipkopisa vsebuje tudi Dodatek (377–474), v katerem so razprave Marije Bajzek Lukač, Judit Pavel, Marca Greenberga, Martine Orožen in Marka Jesenška. Urednik Marko Jesenšek je nekatere značilnosti knjižne izdaje osvetlil v Urednikovih pojasnilih.

V *Predgovoru* (v izvirniku brez številčenja) Avgust Pavel pojasni, da je gradivo za svojo slovnico začel zbirati že takoj po izidu prekmurskega glasoslovja (*Glasoslovje slovenskega narečja v Cankovi*) leta 1909, saj je želel napisati »obsežno primerjalno slovnico za strokovnjake in predstaviti značilnosti vseh prekmurskih narečij«. Gradivo je zbral in uredil do konca leta 1916, vendar slovnica takrat ni izšla. Obsežen rokopis je shranil in ga uporabil šele

skoraj trideset let kasneje pri pisanju slovnice *Vend nyelvtan* (tj. *Prekmurske slovenske slovnice*), v kateri je prekmurski slovenski jezik, kot piše avtor sam, »prvič normiran in predpisan« in zato tudi ne brez napak.

V kratkem poglavju *Narod in jezik. Narečja* (§ 1–4) Pavel piše o prekmurskih Slovencih, o njihovi književnosti, o prekmurskih narečjih in o prekmurskem slovenskem jeziku. Prekmurske Slovence so pri nas v preteklosti imenovali tudi *Toti* ali *Slovenci na Madžarskem* in jih tako ločevali od *Slovencev v Avstriji*. Tisočletna politična ločenost prekmurskih Slovencev se kaže tudi v njihovi književnosti. Najstarejši natančno datiran jezikovni spomenik je *Martjanska pogodba* iz leta 1643, prva doslej znana tiskana knjiga pa Temlinov *Győrski katekizem*. Prekmurski jezikovni prostor se po Pavlu deli v tri skupine: zgornje ali severno narečje, osrednje narečje in spodnje ali južno narečje. Za »prekmurski slovenski jezik« piše, da je pravzaprav »le osamosvojeno, večje slovensko narečje«, od katerega se razlikuje »predvsem v naglasu, tonu, mehčanju soglasnikov in očitnem pomanjkanju sodobnega besednega zaklada, ker jezik ni doživel resnejše obnove« (§ 4).

V prvem poglavju, *Glasoslovje* (§ 5–107), Pavel obravnava govor (sestavljajo ga stavki, stavke besede, besede zlogi, zloge pa glasovi), glasove kot najmanjše dele človeškega govora, govorila, črkopis ter črke kot vidni znak glasu. Prekmurski slovenski jezik ima po Pavlu 38 črk: *a, á, b, c, cs, dzs, d, e, ê, é, f, g, h, i, í, j, k, l, m, n, nj, o, ô, ó, ö, ő, p, r, s, sz, t, u, ú, ü, ű, v, z, zs*. Glasove deli na samoglasnike in soglasnike. Pri obravnavi samoglasnikov (*a, á, e, ê, é, i, í, o, ô, ó, ö, ő, u, ú, ü, ű*) piše tudi o velikih in malih črkah in dodaja pravopisna pravila glede pisanja

velike začetnice. O različnem izgovoru oz. barvi naglašanih in nenaglašanih samoglasnikov v pogovornem jeziku piše kot o »muhasti pestrosti in negotovosti samoglasnikov« (§ 16), ki pa ji v pisavi ne sledimo. Soglasnike deli na zveneče (*b, dzs, d, g, gj, v, z, zs, j, l, m, n, nj, r*) in na nezvенеče (*p, cs, t, k, tj, f, sz, s*), glede na mesto tvorbe pa loči ustničnike (*b, p, v, f, m*), zobnike (*d, t, sz, z, s, zs, c, cs, dzs, n, l, r*), nebnike (*j, gj, tj, nj, g, k*) in goltnik (*h*). Posebej se je posvetil tudi premenam samoglasnikov in soglasnikov.

Pavlovo osnovno vodilo pri deljenju besed je: »Soglasnik, ki stoji med dvema samoglasnikoma, se vedno prenese v naslednji zlog (vrsto), npr.: *ma-ti*« (§ 92). Nasprotno pa tvorjenke »delimo na meji posameznih sestavin besed, izjema so le besede, pri katerih se tvorjenosti ne zavedamo več, npr.: *raz-iszkati*« (§ 92). Pri deljenju besed obravnava tudi pisanje skupaj in narazen: nekatere tvorjenke pišemo z vezajem, prave zloženske z enim naglasom pišemo skupaj (*krtovinjek*), sestavljenke, ki so le rahlo povezane in imajo več naglasov, pišemo narazen, pri samostalnikih in pridevniki sestavljene dele besed pa velikokrat z vezajem (*vogrszko-szlovenszki szlovár*). O naglasu ugotavlja, da »ni enotnega pravila. Besede se moramo naučiti skupaj z naglasom« (§ 94).

Na konec Glasoslovja uvršča še ločila in kratice² – prikazuje zlasti razlike v primerjavi z uporabo v madžarskem jeziku. Med predstavljenimi ločili je zanimiva na primer raba vezaja, ki »veže rahle zloženske in tuja osebna lastna

imena v odvisnih sklonih s prekmurškimi sklonili, npr. *Shakespeare -ove dráme*« (§ 104).

Najobsežnejše poglavje je **Oblikoslovje** (§ 108–342). V njem je podrobno predstavil deset *besednih vrst* (samostalnik, pridevnik, člen, zaimek, števnik, glagol, prislov, predlog, veznik in medmet). Besedne vrste, za katere je značilno pregibanje, so *pregibne*, druge so *nepregibne*; pregibanje samostalniških in pridevniških besed imenuje *sklanjatev*, pregibanje glagolov pa *spregatev*. »Sklanjane oblike samostalniških in pridevniških besed imenujemo sklon« (§ 112). Navaja šest *sklonov* (v madžarščini, latinščini in slovenščini) ter ugotavlja, da se je samostojni zvalnik že izgubil. Pri samostalniških in pridevniških besedah loči *moški, ženski in srednji spol*, spol po pomenu je *naravni spol*, po končnici pa *slovnični spol*. *Samostalnike* deli na lastna imena, občna imena in pojmovna, abstraktna imena. Sklanja jih po štirih sklanjatvah: I. samostalniki ženskega spola z osnovo na *-a* (*rôka, riba, szlama*), po kateri se sklanjajo tudi samostalniki moškega spola na *-a* (*ocsa, szluga, rimpápa*), II. samostalniki ženskega spola s soglasiško osnovo (*nit, mászt, kokôs*), III. samostalniki moškega spola na soglasnik (*brat, zôb, dén*), IV. samostalniki srednjega spola na *-ol-e* (*leto, pranjé, proszô*). *Pridevnike* deli po pomenu na kakovostne (*sztári grád, mládo tele*) in svojilne (*králov dvor, materin jezik*), po obliki pa na pridevnike z določno ali nedoločno obliko. Ob tem ugotavlja, da se je ta pomenska razlika v živem jeziku že

² Tako tudi Breznik v svoji *Slovenski slovnici za srednje šole* (1916, 1934). Pri Pavlu je opazno zgledovanje po Brezniku, le da so ločila predstavljena krajše. Zgledi niso enaki niti podobni kot pri Brezniku. Drugače je pri kraticah, za katere zgledi so pri obeh avtorjih zelo podobni, nekatere pa je Pavel zaradi prilagajanja prekmurskemu okolju celo dodal, npr. *c. kr. – caszarszki králevszki, d. p. – denem peldo, d. pr. – dene príliko*.

popolnoma izgubila. Tako ima tudi pri stopnjevanju v osnovniku določno obliko namesto nedoločne (*lěpi*), primernik (*lepsí*) in presežnik (*najlepsí*) pa sta brez posebnosti. Stopnjevanje pridevnikov *veliki* (*věksi, najvěksi*), *máli* (*měnsi, najměnsi*) in *dober* (*bolsi, najbolsi*) označi kot nepravilno, stopnjevanje pridevnikov brez primernika pa kot pomanjkljivo (*górnji, najgórnji*). Razlikuje tudi poudarjeno stopnjevanje, in sicer v vseh treh stopnjah, s katerim se poudarjajo oziroma zmanjšujejo lastnosti (npr. *jáko* v osnovniku, *scse* v primerniku in *najbole* v presežniku). Med *členi*, ki stojijo pred samostalnikom, obravnava besedice *te, ta, to* in ugotavlja, da njihova raba peša. *Zaimkov* ima sedem vrst: 1. osebni (*jaz, tí, on*), 2. povratni osebni (*sze*), 3. svojilni (*moj, tvoj, njegov*), v okviru teh tudi povratni svojilni (*szvoj*), 4. kazalni (*té, ete, toti*), 5. vprašalni (*sto, kaj, csidi*), 6. oziralni (*stoj, káksi, steri*) in 7. nedoločni (*malosto, kolicskaj, neksi*). *Števniki* so določni (*deszét, trészti, jezero*) ali nedoločni (*küp, nikaj, doszta*). Besedna vrsta, ki izraža dejanje, dogajanje in obstajanje, je *glagol*. Pavel loči tri načine glagola: tvorne (*Brat píse*), trpne (*Drva szo szkálana*) in povratne glagole (*Decski szo sze zbili, szkrili, zbojali*). Po trajanju dejanja so glagoli nedovršni (*neszti, poszedávati*) ali dovršni (*szkocsiti, zboleti*). Pri spregatvi glagolov loči tri osebe, tri števila, tri čase (sedanji, pretekli, prihodnji) in štiri naklone (povedni, velelni, želelni in pogojni). Glagolske oblike so osebne ali neosebne (nedoločnik, namenilnik, deležniki in deležja ter glagolnik), glagoli pa priponski (s priponsko osnovo) in brezpriponski (brez priponske osnove). Glede spregatve Pavel ugotavlja: »V prekmurski slovenščini je spreganje glagolov zelo enostavno in pregledno. /.../ Težave, ki se pojavljajo, ne povzro-

ča spregatev, ampak razvrstitev glagolov po vrstah« (§ 256). Ločil je sedem glagolskih vrst: I. nedoločniška osnova brez medpone (*nesz-ti*), II. nedoločniška osnova z medpono *-no-* (*zdig-no-ti*), III. nedoločniška osnova z medpono *-e-* (*gor-e-ti*), IV. nedoločniška osnova z medpono *-i-* (*mol-i-ti*), V. nedoločniška osnova z medpono *-a-* (*kál-a-ti*), VI. nedoločniška osnova z medponama *-üva-*, *-áva-* (*bics-üva-ti*) in VII. brezpriponski (atematski) glagoli (*dam, jem*). Po podrobnem pregledu glagolov po vrstah in razredih obravnava še nikalne oblike in trpne glagole. Za te ugotavlja, da v prekmurskem jeziku nimajo posebnega spregatvenega vzorca in da se izražajo opisno (npr. *pohvalen szam, dela sze, tiszka sze, gucsi sze*). Za prekmurski slovenski jezik Pavel ugotavlja, da je bogat s *prislovi*. Po izvoru jih deli na zaimenske (*szemotama, posebno*), imenske (*lepô, malo*) in glagolske (*lezsecski, pojdôcs*), po vrsti pa na krajevne (*tü, tam*), časovne (*zdaj, vcsaszi*), načinovne (*jáko, naláscs*), vzročne (*záto, za volo toga*) in samostalniške (*domô, meszto-ma*). *Predloge* deli na prave in neprave; predstavlja jih po skupinah glede na vezavo z enim (*csrez, szkôz*), dvema (*ob, na, po*) ali tremi skloni (*za*). *Veznike* predstavi na kratko, deli jih na priredne (*i, pa*) in podredne (*cserávno, cse*), njihova naloga pa je, da povezujejo stavčne člene in stavke. Tudi zadnji besedni vrsti, *medmetu* (*asz, ohô, nopa*) se posveti le na kratko – z njimi »izražamo čustva, razpoloženja, posnemamo naravne glasove; ne sodijo tesno k stavku« (§ 342).

V okviru *Besedoslovja* (§ 343–385) Pavel obravnava tvorbo in pomen besed. Nove besede tvori z izpeljavo, podvojitvijo ali sestavo. Pri *izpeljavi* obravnava izpeljavo samostalnikov, izpeljavo pridevnikov ter tvorbo števnikov in glagolov. Loči kar 16 skupin

samostalniških obrazil (npr. -v: *roká-v*, -n: *szta-n*), od katerih so nekatera nastala s sestavo več obrazil (npr. -av, -ica: *rok-av-ica*; -ar, -na: *pek-ár-na*). Na podoben način izpeljuje pridevnike; zaradi značilne (prekmurske) rabe določne oblike pridevnika sta zgloda za nesestavljeno obrazilo le dva, -j (*nas* (< *nasz-j*) in -t (*bi-t*); sestavljeni so pogosti, npr. -ji (*kráv-ji*), -vi (*gizdá-vi*), -ov, -it (*rod-ov-it*). Pri tvorbi glagolov posebej izpostavi obrazili -k (*ví-k-ati*, *tí-k-ati*) in -l (*rez-l-ati*). Za *podvojitve* piše, da je zelo star besedotvorni način, danes le redko najden, npr. *glágol* < *golgol*, *plapolati* < *polpol*-. Novo besedo lahko tvorimo tudi s sestavo ene ali več enostavnih besed, npr. *poszilizsív* < *po szili zsív*; *posziszili* < *po vszej szili*.

Med besedoslovje uvršča tudi podpoglavje *Pomenoslovje*, v katerem obravnava prvotni in preneseni pomen besede (*kríz* : *kríz pšenice*), sopomenke (*dekla*, *deklina*, *deklícska*), enakozvočnice (*szlána*, *právi*, *meo*), posnemovanje (*múkat*, *fúcskat*), spremembe pomena v razširjeni (*gláva*, *húdi*) ali zoženi pomen (*csíszlo*, *pétek*, *zlát*) ter besedni zaklad. Prevzete besede so v prekmurski slovenski jezik prišle predvsem iz madžarskega (*betezsen*, *bantüvati*, *csonta*) in nemškega jezika (*fárba*, *hizza*, *colinga*).

Zadnje poglavje predstavlja *Skladnja* (§ 386–455). Že Pavlovo poimenovanje *Sztávkoszlovje* nakazuje, da je osnovna enota njegove skladnje stavek, ki je »misel, ki je izražena z besedami« (§ 386). Stavek, ki izraža eno misel, je *prosti stavek* (*Mati obed kúha drüzsiní*), stavek brez povedka je *nepopolni stavek* (*Dober dén!*), *trdilni stavek* potrди dejanje (*Vcseraj szmo sze kópali*), *nikalni ga zanika* (*Vcseraj szmo sze nê kópali*). Po vsebini pa so stavki *povedni* (*Manják szam szebi csasz krádne*), *vprašalni*

(*Znás zse vogrszki?*), *želelni* (*Bóg vam daj vszega dobroga!*) ali *velelni* (*Pascsi sze!*). Iz enega ali dveh prostih stavkov pa nastane zloženi stavek (*Vöter píse pa descs ide*). Zložene stavke sestavljajo *glavni* ali *odvisni stavki*; če so zloženi iz samih glavnih stavkov, dobimo *priredje* (*Szunce szíja, dezsdszek gré*), če pa tudi iz odvisnega stavka, dobimo *podredje* (*Kak szí poszteles, tak bos lezso*). V nadaljevanju predstavlja pet vrst prirednih stavkov (vezalno, ločno, protivno, sklepalno in vzročno priredje) in štiri vrste podredno zloženih stavkov (osebkov, predmetni, prilastkov in prislovni odvisnik). Pozna tudi *vrinjen* stavek, ki ga loči s pomišljajem (*Te je pa – ták právjio – na veke povrgo szvojo rojsztno vész*), *veliki stavek* (tj. obsežno, umetniško sestavljen zloženi stavek) in *navedek* (*Krisztus je pravo: »Lübite sze med szebov!«*). Na koncu skladnje je poglavje o besednem redu, »ki je prilagojeno strukturalističnemu Breznikovemu pogledu na to vprašanje« (Jesenšek 2013b: 459) in kaže na »Pavlovo spremljanje sodobnega slovnicearstva« (Jesenšek 2013b: 460).

V *Dodatku* je pet razprav, ki osvetljujejo Pavlovo delo in življenje ter prekmurski knjižni jezik. Marija Bajzek Lukač v prispevku *Od rokopisa do prevoda in objave Pavlove slovnice* osvetljuje težko prehojeno pot od nastanka do izdaje slovnice. V prispevku *Zgodovina sto let starega rokopisa* zgodovino nastajanja Pavlove slovnice osvetljuje Judit Pavel. Marc L. Greenberg, ameriški (!) jezikoslovec, ki se zanima za Pavlovo slovnico in tudi pripravlja prevod v angleščino, piše o *Prekmurščini med slovanskimi jeziki*. *Prekmurski knjižni jezik*, njegov nastanek in razvoj, je prikazan v razpravi Martine Orožen. O prekmurskem knjižnem jeziku in o Pavlovem jezikoslovnem delu, še

posebej o skladnji v omenjeni slovnici, pa podrobno piše Marko Jesenšek v prispevku *Pomen Pavlove slovnice za razvoj prekmurskega knjižnega jezika*.

Po pregledu Pavlove *Prekmurske slovenske slovnice* moramo priznati, da gre za natančno in skrbno pripravljeno delo. Pavel se je dela lotil zelo resno, saj je gradivo za slovnico zbiral dolga leta. Slovnica je bila sprva zagotovo še obsežnejša, saj avtor sam pojasnjuje, da jo je (1942) na željo naročnika prilagodil šolskim in praktičnim potrebam. Toda gotovo je, da je Pavlova slovnica vseeno obsežna znanstvena slovnica, v kateri je normiral prekmurski knjižni jezik. V svoji veliki želji, da bi predstavil čim več prekmurskega jezikovnega gradiva, pa je pogosto pozabil (samo) na normiranje. Pogosto namreč navaja več oblik, ne zapiše pa, katera naj bi bila normativna (npr. »Nekateri pridevniki imajo dve ali tri različne oblike primernika. Npr.: *nizki – nizsisi, nizsejsi, nizsji*« (§ 193). S tem Pavlova slovnica ni več samo normativna, ampak tudi opisna. In prav to bogato ponazarjalno prekmursko jezikovno gradivo je dodana (ali morda celo največja) vrednost Pavlove slovnice. Strinjam se z dr. Markom Jesenškom, ki je na predstavitvi Pavlove slovnice v Pokrajinski in študijski knjižnici v Murski Soboti (17. aprila letos) rekel, da Pavlova slovnica danes nima tolikšne strokovne, znanstvene vrednosti, ima pa neprecenljivo vrednost za raziskovalce zgodovine jezika, še zlasti prekmurskega knjižnega jezika, in kulturološki pomen. S Pavlovo slovnico je namreč dokazano, da je bil prekmurski jezik knjižni jezik – ima svojo slovnico, je znanstveno raziskan in v slovnici tudi normiran. Zato pa tudi nikoli ne bo mogel izginiti!

LITERATURA

Marija BAJZEK LUKAČ, 1999: Pavlova Prekmurska slovnica (Vend nyelvtan). *Murkov zbornik*. Ur. Marko Jesenšek. Maribor: Slavistično društvo Maribor. (Zora 9). 175–190.

– –, 2013: Od rokopisa do prevoda in objave Pavlove slovnice. *Prekmurska slovenska slovnica. Vend nyelvtan*. Ur. Marko Jesenšek. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru. (Zora 100). 379–399.

Anton BREZNIK, 1916, 1934: *Slovenska slovnica za srednje šole*. Celovec: Družba sv. Mohorja.

Marko JESENŠEK, 2013a: *Poglavja iz zgodovine prekmurskega knjižnega jezika*. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 90).

– –, 2013b: Pomen Pavlove slovnice za razvoj prekmurskega knjižnega jezika. *Prekmurska slovenska slovnica. Vend nyelvtan*. Ur. Marko Jesenšek. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru. (Zora 100). 429–471.

Natalija ULČNIK, 2009: *Začetki prekmurskega časopisja*. Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 67).

Polonca Šek Mertük

Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru
polonca.sek@uni-mb.si